

Otvorenje Splitskoga ljeta

Predstava stigla do pola puta

Kiša je onemogućila cjelovitu izvedbu Verdijeve opere *Don Carlo*. Gledatelji su vidjeli samo prva dva čina

■ **Siniša Vuković**

Ma tome već više od četiri desetljeća, otkako se opera *Don Carlo* Giuseppe Verdija zadnji put dosad odigrala u scenskom postavu na Peristilu u Splitu. Štoviše, gotovo dva i pol desetljeća navršila su se i od zadnje izvedbe, koja se izvedba bila postavila u kući.

U arhivskim pismohranama stoji upisano kako je ovo pompozno Verdijevo djelo - duža od njega samo je megalomanska i kolosalna partitura opere *I Vespri Siciliani (Sicilijanske večernje)* - prvi put na obalu srednjeg dijela Jadranskoga mora doplovilo ili doplutalo u opravi arije Filippa II., kad je na ljetnom koncertu zbora "Zvonimir" i sastava "Società filarmonica di Spalato" maestro Salvatore Strino želio predstaviti mladog basa Giovannija Scarnea. On je otpjevao, razumije se, poznatu ariju "Ella giammai m'amò!" Važnost njegovog nastupa u Splitu zrcali se i u činjenici da je to grad "gdje je odgoj primio i prve najmilije godine mladosti svoje sproveo" (*Narod*, 31. VII. 1888.).

Nakon toga nalazim podatak da je u ondašnjem Općinskom kazalištu, 6. listopada 1912., održan "Veliki koncert" gospođice Cvijete pl. Cindro, koja je među ostalim priložima svoje pjevačke ponude te večeri bila uvrstila i ariju "don fatale" iz opere *Don Carlo*. I

zadnja prilika, u to vrijeme, zbila se godinu i pol dana kasnije, kad je iznovice fragmentarno u urni stigla ova opera u Split, u prilici koncerta u veljači 1918. Na tom je koncertu Mercedes Manola-Valenti, uz klavirsku pratnju Josipa Hatzea, izvela također poznatu ariju princeze Eboli. Prije Drugoga svjetskog rata opera *Don Carlo* ne će se izvesti u cijelosti u Splitu. Njezina splitska praizvedba dogodit će se relativno kasno nakon spomenutog rata, kad su se puščane i topovske cijevi već dobro bile ohladile. Premijera je održana 14. travnja 1963. pod dirigentskim vodstvom tada mladog dirigenta Nikše Ba-

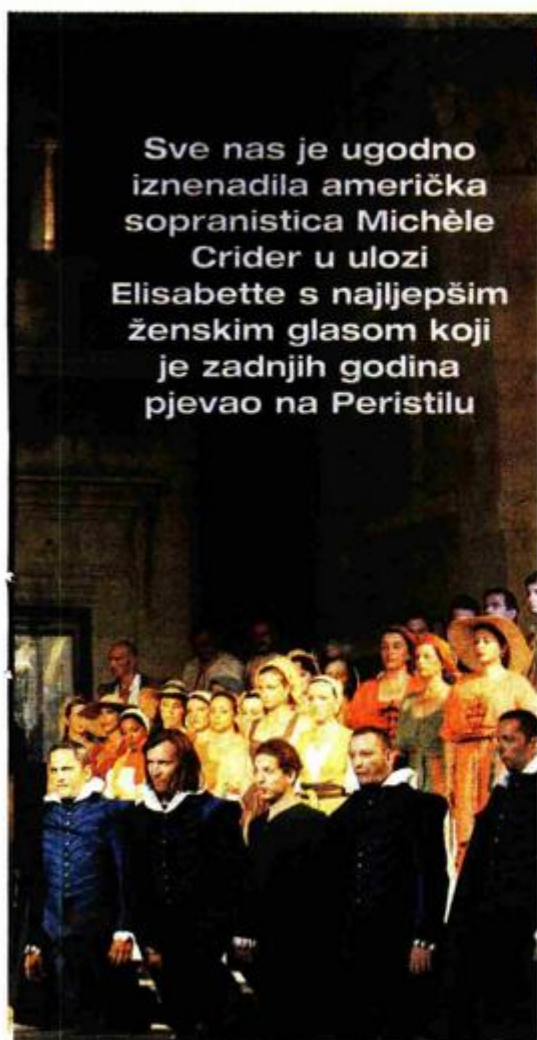
Ne pamtim da su puhači ikada svirali lošije

reze. Režiju je bio potpisao Tomislav Kuljiš, scenografiju Petar Zrinski, a kostimografiju Margita Gavrilović. Pjevači bijahu ovi: Drago Bernardić (Filippo II.), Badema Sokolović (Eboli), Attilio Planinšek (Don Carlo), Albin Kokeza (Rodrigo Posa), Andrica Dumanić (Elisabetta), Jovan Antić (Veliki inkvizitor), Andrija Petej (Stari redovnik), Mirjana Dulčić (Tebaldo), Branko Ružić (Kraljev glasnik) i Alma Peranić (Glas s neba).

Kritičar Željko Rapanić već je u prvim rečenicama kritike bio ostao frapiran videnim i čuvenim: "Rijetke ovacije za

splitsko kazalište ispratilo su izvođače Verdijeve 'Don Carlosa' na svečanoj premijeri te opere održanoj u povodu 150-godišnjice kompozitorova rođenja. Ta spontana srdačnost svakako je znatan poticaj opernom ansamblu, ali isto tako i zasluženi znak priznanja dirigentu Nikši Barezi, gostu iz Zagreba, rođenom Splitsaninu, za sve zalaganje što ga je uložio u spremanje ove predstave i, naravno, za uspjeh koji je iz toga proizašao" (*Slobodna Dalmacija*, 17. IV. 1963.).

Uspjeh ove produkcije nagnao je organizatore da je iznese na otvoreno, pa je 1. kolovoza iste godine izvedena u Meštrovićevom kašteletu. Dirigirao je Nikša Bareza, a pjevači su se gotovo svi odreda bili izmijenili. Nastupili su, tako: Paško Duplancić (Filippo II.), Majda Radić (Eboli), Piero Filippi (Don Carlo), Ante Mijač (Veliki inkvizitor), Andrica Dumanić (Elisabetta), Albin Kokeza (Rodrigo Posa), Andrija Petej (Stari redovnik), Mirjana Dulčić (Tebaldo), Alma Peranić (Glas s neba) i Toni Jelaska (Kraljev glasnik). Kritika ni sad nije štedjela zapljeskati dlanovima, pa Đorđe Šaula kaže: "Čovjek naprosto nije žalio što najjače čuje orkestar, jer je on dočaravao izvanredno reljefno svaki najtananiji osjećaj iz drame. No, Bareza je isto tako majstor da animira pjevače i zbor tako da je zbor bio uvijek pokretljiv, mek, podatljiv ili robusan i dramatičan, već prema potrebi, sočan u

Sve nas je ugodno iznenadila američka sopranistica Michèle Crider u ulozi Elisabette s najljepšim ženskim glasom koji je zadnjih godina pjevao na Peristilu

viđanja meteorologa, pa je potkraj I. čina kiša prekinula predstavu! Intendant Milan Štrlić s dirigentskog je podija pozvao publiku da se vrati za pola sata, ukoliko se kiša ugasi. Kiša se ugasila nakon 45 minuta i, ipak, predstava je krenula dalje. Završen je I. čin, II. čin je održan bez problema, a u stanci prije početka III. čina kiša je iznovice počela padati, pretvorivši se u pravi pljusak. Tada je i službeno objavljen konačan prekid večerašnje premijere, što je ujedno prvi put da je nevjerojatno prekinuto svečano otvaranje *Splitskog ljeta*. Događalo se i ranije da kiša prekine predstavu, ili da je samo malo prolongira ili produži, ali ovo je prvi put da je samo otvaranje moralo biti prekinuto oborinama s neba.

U početku je orkestar krenuo vrlo loše (limeni puhači), a Bombardellijeve fanfare nisu odsvirane nikad gore! (Festivalsku zastavu na prošetivu kavane *Luxor* podignuo je tenor Tomislav Mužek.) Ne pamtim da su puhači ikada svirali lošije, što je i publika oko mene komentirala s negodovanjem! Prvi prekid predstave uslijed "više sile" doživio sam lječilišno, jer su u nastavku popravili svoju svirku. Dapače, orkestar je linearno slijedio štapić u ruci Ivana Repušića, pa je bilo lijepo oblikovanih fra-

godina pjevao na Peristilu, i pitanje je kad će se opet pojaviti netko njezinih pjevačkih mogućnosti. Tamnoputa je primadona decentno iznijela dio predstave koji je izveden, predstavivši paunskom raskošnošću sve registre svojega prekrasnog glasa. Njezin je piano čujan i do Zlatnih vrata, a o forteu neću niti govoriti. Odista izvanredno. Fenomenalan je bio i Tito You (Rodrigo Posa), s lijepim i podatnim glasom koji se po peristilskom pločniku razlijeva poput tekućega kristala. Norveška gošća Ingebjorg Kosmo (Eboli) bila je solidna, ali ne i očaravajuća; no, šteta je što nismo čuli ariju "O don fatale" iz III. čina. Nedorečen je ostao i španjolski tenor Alejandro Roy (Don Carlo), koji ima lijep glas i lijepo se čuje u ovom prostoru, ali je povremeno imao tegoba s emisijom tona u visini. Ivica Čikeš (Filippo II.), na žalost, nije dočekao početak III. čina kad je trebao briljirati u najljepšim taktovima u bas ključu koje je Verdi, zacijelo, ikad napisao. Još je nesretniji bio Ante Jerkunica (Veliki inkvizitor), kojega je od prvoga večerašnjeg izlaska dijelilo četvrt sata! Ali je zato kolega im bas, Lucijano Batinić (Stari redovnik), zaista briljirao na početku, iznova demonstriravši nevjerovatne dosege svojega vokala. U maloj ulozi s

protirona andeoskim je glasićem krasno publiku zapljusnula Marija Kuhar Šoša (Glas s neba). Saša Jakelić (Kraljev glasnik) mogao je i s malo više tona otpjevati svoje.

Scenografija Ive Knezovića dala je prostoru dosta zraka; on ničim nije htio poremetiti savršeni kameni sklad rimskih graditelja. Kostimi Danice Dedijer spadaju u najveće dosege koje je ona postigla u zadnje vrijeme.

Bijahu jako lijepi i rječiti. O režiji Petra Selema bilo bi neprimjereno govoriti, jer je to segment izvanzabavnog dijela operne predstave, koji najviše pati zbog nedovršenosti projekta. U svojem stilu, on je akcent bacio na nutarnju dramaturgiju u duetu, a nije mi se svidjelo što je zbor u II. činu poredao posetrance, međusobno ih udaljivši i zbivši u kutove, što je ostavilo traga na ukupnu zvučnu sliku.

U svakom slučaju, enormna je šteta što se ova premijera nije uspjela održati do kraja, jer vjerujem da je to trebao biti istinski spektakl. Ovako, što zbog kiše, što zbog nepripremljenosti, što zbog kompleksnosti samog djela, premijera opere *Don Carlo* stigla je tek do pola puta. ■

zvuku" (*Telegram*, 23. VIII. 1963.).

Zadnji put na *Splitskom ljetu* održat će se *Don Carlo* na blagdan Gospe Karmelske, 16. srpnja 1967. Ponovno je dirigirao Nikša Bareza, a među pjevačima zatekosmo i neke stare znance, ali i novake u ulozi: Ivan Stefanov (Filippo II.), Attilio Planinšek (Don Carlo), Jovan Antić (Veliki inkvizitor), Božena Ruk-Fočić (Elisabetta), Nada Puttar-Gold (Eboli), Albin Kokeza (Rodrigo), Andrija Petej (Stari redovnik), Mirjana Donadini (Tebaldo), Josip Šerka (Kraljev glasnik) i Alma Peranić (Glas s neba).

Gotovo puna dva desetljeća trebalo se utrošiti u klepsidri vremena, dok se *Don Carlo* opet ne nađe na repertoarskoj trpezi splitskoga HNK. Premijera je održana 22. prosinca 1985. pod upravljačkim kormilom Vjekoslava Šuteja. Režirao je i scenografiju sagradio Christian Romanowski, a kostime je skrojila Ingrid Begović. Ružu solista tada su činili: Corneliu Solovastru (Filippo II.), Constantin Cepraga (Don Carlo), Ante Mijač (Veliki inkvizitor), Ivanka Boljkovac (Elisabetta), Dunja Vejzović (Eboli), Ratomir Kliškić (Rodrigo Posa), Ante Matanović (Stari redovnik), Dušanka Simonović (Tebaldo), Vinko Varvodić (Kraljev glasnik) i Sanja Madunić (Glas s neba).

Sreće s najnovijim premijernim postavom na otvaranju 54. po redu *Splitskog ljeta*, nije bilo! Sukladno vremenskoj prognozi, obistinila su se pred-

za, kao i mekanog praćenja pjevačkih dionica na pozornici. Zbor je iskazao svu moć koja je njemu navlastita, te stoga upućujem novu pošiljku čestitki Ani Šabašev. Jako dobre bile su dvije sekcije muških pjevača, pa je šteta što im Verdi nije posvetio i više mjesta u operi. Fratri su bili sastavljeni od pjevača iz zbora HNK, dok su flamanski izaslanici bili ekipirani mahom od solista *Zagrebačke opere* (Ozren Bilušić, Alen Ruško, Saša Ivaci, Robert Palić, Marko Mimica, Antonio Brajković i Mate Akrap).

Za ovu produkciju uspjela se ekipirati famozna solistička postava. U prvom redu ističem američku sopranisticu Michèle Crider (Elisabetta), koja je jamačno najljepši ženski glas koji je zadnjih